

Юлія ПАТЛАНЬ
(Київ, Україна)

**Хатний музей Івана Гончара
як недержавний осередок
вивчення локальної історії:
“Україна та українці”**

Хатний музей Івана Гончара постав в результаті його експедиційно-збиральницької роботи вже у листопаді 1959 р. [12, с.25-39]. Ідея створення «українського етнографічного музею», «українського Ермітажу» [4], сформувалася у І.М. Гончара ще в довоєнні роки, однак безпосередній поштовх до її втілення виник на фронтних шляхах Другої світової війни. Однак саме півстоліття тому збиральництво народного мистецтва стало для Івана Макаровича «предметом науково-мистецького дослідження, предметом мистецького втілення в скульптурі та живописі» [11, с. 27]. За 35 років діяльності Гончара музей перетворився на потужний осередок українського національного руху, вивчення української історії та культури, популяризації національної ідеї, незважаючи на 18 років утисків і партійних переслідувань (з початку 1970-х рр. до 1988 р.). Змушений боротися за ідею свого життя і відстоювати її перед партійними органами, мету створення хатного (приватного, недержавного!) музею І.М. Гончар неодноразово визначав так:

«Мета мого домашнього музею: 1. наукова; 2. мистецтвознавча; 3. творча, як для художника; 4. популяризаторська; 5. виховна; 6. стимуляторська; 7. постачальницька – постачає експонат(и) для художника, як реквізит для святкових подій; 8. як джерело натхнення» [5].

І.М. Гончар дочекався тієї хвили національного Відродження, яку наполегливо формував десятиліттями, і в останні роки життя був відзначений Державною премією ім. Тараса Шевченка, званням Народного художника УРСР і народним визнанням як Духовний гетьман відродженого сучасного козацтва. Однак з низки політико-економічних

причин музей Івана Гончара набув статусу державної установи вже після смерті митця, у вересні 1993 р. З 1999 р. він діяв як Український центр народної культури «Музей Івана Гончара», а 14 березня 2009 р., згідно указу Президента України центр набув статусу Національного.

У фондах НЦНК «Музей Івана Гончара», окрім речових колекцій, зібраних його фундатором, та таких, що формуються нині під керівництвом П.І. Гончара, збережено меморіальний архів І.М. Гончара, який нині опрацьовується й обліковується. Архів включає в себе власне архівну спадщину фундатора музею, а також історико-етнографічні джерела, насамперед, фотоматеріали та негатеку; аудіо- та відеоматеріали. Особливості меморіального архіву І.М. Гончара: цілісність, неперервність масиву документів кількох десятиліть, впорядкування основних матеріалів самим фондоутворювачем. Меморіальний архів І.М. Гончара – не тільки і не стільки творча лабораторія митця, документи стосовно його життя і творчої спадщини, скільки архів існування та розвитку його хатнього музею. Це передбачало копітку й детальну фахову фіксацію Іваном Макаровичем в його іпостасі вченого-етнолога та музейника як нових предметних надходжень з експедицій Україною або подарованих відвідувачами музею, так і подій та фактів «усної історії», які ставали йому відомими. Кожна подорож, за його зізнанням, дорівнювала прочитанню «трагічних книг про нашу сумну історію, про нашу лиху долю» [11, с. 36]. Рукописи Гончара фіксують, як з поїздок і відвідань міст і сіл України, історичних місцевостей, занедбаних і напівтемних краєзнавчих музеїв, де експонати гинуть у непристосованих сховищах, виростало і визрівало усвідомлення І.М. Гончаром того, що на протигагу державному музейництву, здебільшого неосвіченому, неграмотному, антинаціонально налаштованому, він має зосередитися на фіксації локальної, місцевої та родинної історії – як усної, так і речової, в тому числі фото- і фонодокументальної, на створенні музею української національної культури. Іван Макарович писав:

«Не можна утриматись живій людині з людським серцем і совістю, щоб не зафіксувати, і передати поколінням, із уст в уста, про все те страшне, що мені доводиться слухати в моїй всенародній хаті на протязі ось уже восьми років.../.../ Вважаю для себе злочином не вести хоч короткомовної і лаконічної (за браком часу) хроніки чутого і баченого. Глибоко жалію, що цього не було змоги робити раніше, хоч і не раз ця думка мене бентежила. Пройдуть роки, хода

самого життя доведе в забуття про ті лихоліття, що намагаються звести нас в небуття, і в нас не буде фактів, якими оперували б перед нашими потомками та світом про те, якими нелюдськими засобами нас нищили. Все чує перевищує всяку фантазію, і не віриться, що діялось і діється у нас, де проповідуються найгуманніші і найбратололюбчі, і найдемократичніші ідеї в світі...» [6, с. 5-8].

З певною часткою умовності ми можемо поділити рукописну спадщину І.М. Гончара на документи безпосередньої фіксації (щоденники, експедиційні подорожні нотатки та замальовки, біжучі нотатки, творчі плани, частина листування І.М. Гончара, блокноти «Хроніка музею», «Книги запису вражень» відвідувачів), і узагальнюючі матеріали (спогади та статті І.М. Гончара, облік експонатів музею, добірки «Адреси та населені місця» за областями (регіонами) поїздок, альбоми тощо.

Впорядковані фундатором музею альбоми посідають окреме місце в архіві. Це, насамперед, «історико-етнографічні збірники», «збірник-меморіал» (за визначенням І.М. Гончара) [9, с. 6] – історико-етнографічний мистецький альбом “Україна та українці” (18 т., 1702 арк.), альбом “Моє життя і творчість” (2 т., 120 арк.), альбом фотографій власних скульптурних творів митця (95 арк.), альбом вирізок з преси про музей та творчу діяльність І.М. Гончара (210 арк.), свідомо упорядковані ним саме як архівні першоджерела для майбутніх дослідників історії України та його власного опору радянській ідеологічній системі. Зазначимо, що документи одної тематики, віддалені десятиліттями часу, як, скажімо, безпосередні «дорожні книжки записів» та пізніші спогади І.М. Гончара про ці ж експедиції, існують як частини цілого, взаємодоповнюють і максимально повно висвітлюють діяльність фундатора і музею день за днем, адже з плином часу стало можливим фіксувати у записах те, що утримувалися нотувати доти.

Нині сам меморіальний архів І.М. Гончара є унікальним джерелом вивчення локальної та усної історії України з кінця XIX ст. до 1993 р. При цьому невіддільною частиною меморіального архіву є історико-етнографічний фотоархів – світлини, здебільшого з автографами збирача і/або дарувальників, які І.М. Гончар призначав для дальшого формування альбомів “Україна та Українці”, але не встиг оформити на аркуші.

Відмітною рисою збиральництва та музейної діяльності І.М. Гончара було те, що вона постала як наслідок його особистісного зростан-

ня як художника і скульптора. А його світогляд і переконання сформувалися у 1920-ті рр. на хвилі першого українського «розстріляного» відродження, гартувалися у передвоєнні та воєнні часи. Іван Гончар дивився на природу України, матеріальну та нематеріальну культуру, світоглядні засади, мову українського народу уважним оком витонченого художника і майстра пластичного мистецтва, і око це насамперед помічало різноманітні прояви краси, їхню своєрідність та неповторність. Саме тому, прямим взірцем для наслідування і одним з джерел мистецького натхнення під час створення серії натурних етюдів та, очевидно, історико-етнографічних збірників-альбомів «Україна та українці» став альбом офортів Т.Г. Шевченка «Мальовнича Україна», який Шевченко не встиг закінчити у запланованому ним обсязі. Іван Макарович вказував: «Народилася ідея створити цілу галерею малюнків та рисунків з минулого України, або ж мальовничу Україну» [11, с.18], «колекцію “Минуле України в малюнках та рисунках”, або “Мальовнича Україна”¹. При цьому, природно, в основу було покладено ідею фіксації саме регіональних та локальних особливостей краєвидів, архітектури, відтворення комплексів вбрання, календарно-обрядових свят.

Надалі, у 1970 р., Іван Макарович започатковує фотоальбом «Україна та українці», побудований на документальних матеріалах – фото і авторських замальовках предметів народного мистецтва, орнаментів тощо².

Найпліднішими в його укладанні стали саме глухі роки переслідувань та заборон, замовчування і забуття митця як скульптора і художника. Саме тоді у копіткій праці постав багатотомний альбом-збірник, на кінець 1980-х рр.– 16-титомний. («Цих томів мусило бути з 50, а може, й 100, – ділиться Іван Макарович. – Такою бачиться вичерпна історія нашого народу. Я ж вирішив взяти менше, але найха-

---

¹ За матеріалами мистецтвознавця Наталії Павленко: «Графіка (Гончара): три серії малюнків (кожна бл. 70-ти аркушів), об'єднаних у альбоми ("Історичні краєвиди та архітектурні пам'ятки України"; "Українські типи і народне вбрання"; "Українське вишиття і ткацтво") під загальною назвою "Мальовнича Україна" (1960–1980), НЦНК «МІГ».

² Детальну характеристику альбому *див.* у передмові І. Пошивайла «Україна і Українці» Івана Гончара // Україна і Українці. Київщина Лівобережна, К.: УЦНК «МІГ», ПФ «Оранта», 2007. – С. 6-13. Ми називаємо більшу кількість аркушів, враховуючи також незавершені.

рактерніше. З усіх історико-етнографічних регіонів України” – з прижиттєвого інтерв’ю [13]). Його укладачу доводилося, наприклад, разом із пропозиціями про видання фахового журналу на кшталт “Народної творчості та етнографії” у кожному з обласних центрів України, картати ІМФЕ ім. М.Т. Рильського за байдужість до національної культури в її розмаїтті, неухважність до альбому, небажання його видати в повному обсязі в Україні. Над укладанням альбому “Україна та українці”, скульптурних робіт, публікацій І. Гончар працював щоденно до кінця свого життя, згадками про впорядкування «збірників», оздоблення «історико-етнографічних листів»³. В кінці 1980-х – на початку 1990-х рр. існували різноманітні плани видання альбому, він був фотокопійований в кольорі для видання українцями Канади⁴, серія авторських розповідей «“Київ і кияни”»: планшети Івана Гончара» у записках Віктора Кузьменка щотижня друкувалася у газеті «Вечірній Київ» протягом 1989 р. [14], представляв альбом своїм читачам журнал «Україна» [13]. Велася підготовка альбому до друку видавництвом «Мистецтво» (старший редактор, мистецтвознавець Ю. Іванченко), і в середині лютого 1992 р. [7] Іван Макарович написав передмову для цього видання, яке розглядав як свою монографію [8]. Звертався Гончар і до подружжя Романишиних з проханням профінансувати видання альбому [3]. На жаль, це видання не здійснилося⁵. Наводимо текст передмови повністю, оскільки він розкриває не лише історію створення альбому і дозволяє зазирнути до творчої лабораторії митця, а й зберігає особливості його художнього, образного, емоційного світосприйняття й мислення, що неминуче втрачається у переказі.

---

³ Тут і далі: аркушів. Пізніше, під впливом публікацій розповідей про альбом у пресі, з’явиться також авторське визначення «планшети».

⁴ З міркувань прискорення створення державного музею і привернення уваги до спадщини І.М. Гончара в останні роки його життя, в статті повідомлялося як про здійснене в Канаді впродовж року, однак поруч стоїть помітка І.М. Гончара «?». Див. *Поклад Н.* Чи буде Музей Івана Гончара? // *Вечірній Київ*. – №38 (14153). – 1991. – 25 лют. – МА НЦНК «МІГ», КН № 11808.

⁵ Видання альбому розпочато лише 2006 р. як проект УЦНК «МІГ» та поліграфічної фірми «Оранта». Вже видано 160 вибраних аркушів з різних томів альбому (2006), книгу «Гуцульщина» (томи «Галичина» і «Буковина» в одній книзі, 2007), том «Київщина Лівобережна» (2007). Триває підготовка до друку інших томів.

«Історико-етнографічні мистецькі збірники «Україна та українці»
Ідея створення цих збірників зародилась у мене в процесі подорожей по Україні, мета яких була – дослідження, вивчення та збирання скарбів народного мистецтва, побуту, вбрання, пам'ятників архітектури та ін. історичних цінностей.

Побачивши на стінах хат старовинні фотокартки, я дійшов до думки, що разом з предметами народного мистецтва треба збирати і старі фотокартки, на яких зафіксовано образ нашого народу та його культури, причому документальний образ з живих людей, які з плином часу, та й з невігластва молодого покоління, безслідно зникають. Особливу цінність такі фото мають для нашої Української трагічної історії революційних часів, коли наші верховоди по-варварськи руйнував(ли) нашу матеріальну і духовну культури. Руйнували найцінніші пам'ятники нашої архітектури по всій Україні, а особливо в Києві – Золотоверхий Михайлівський монастир, Богоявленський собор на Подолі, Нікольський собор на Печерську, Успенський собор Києво-Печерської Лаври та багато інш. Морили наш народ голодом, жорстокими репресіями найкращих наших людей, розорали наші квітучі села безглуздою колективізацією та розкуркуленням. Словом, за всю свою віковичну історію Україна не була так сплюндрована, як за останнє шістдесятіліття. Жадоба показати в документальних фотокартках та зразках народного мистецтва та етнографії образ нашого народу та його могутню мистецьку культуру до періоду її плундрування чи цілковитого винищення, відкривала для мене все нові і нові можливості хоч у певній мірі показати те, що у нас було і чого не стало. Це окрилювало мене, надавало мені сил і снаги щоб то не стало показати, які ми були, чим ми були і якими стали. Серце кров'ю обливалося при постійному відкритті все нових і нових страхітливих злочинів над нашою бездоленою Україною, її культурою та народом, наших запеклих ворогів. Я звичайно давно переконався в тому, що цінно наочно перекопати один раз побачене ніж сотню раз розказане чи прочитане.

Ось в таких умовах і при таких обставинах почалися формуватися один за одним альбоми збірники «Україна та Українці». День за днем, місяць за місяцем, рік за роком збірник(и) росли і збагачувалися безцінним документальним матеріалом не лише тим, який мені вдавалося віднаходити в моїх постійних подорожжях, а й тим, який інколи мені приносили і відвідувачі мого домашнього унікального музею народного мистецтва України.

І лише в процесі формування окремих листів-планшетів для цих альбомів я стикнувся зі складним і об'ємним процесом роботи. Мало було найти, хоч і з великим зусиллям, документальну фотокартку, її треба було реставрувати, промити, перефотографувати, а де необхідно – домалювати, вислати копію чи оригінал власнику фото і тоді лише прикріпляти її до листа. Та крім прикріплених фотокарток, які відповідно треба за компонувати на листі обов'язково з певного села чи міста, треба було і віднайти ще й зразки народного мистецтва з того ж таки місця з тим, щоб ними ілюструвати листа, а потім власними руками анотувати відповідним шрифтом. А малювати зразки народного мистецтва, які побували чи вироблялися там, звідки й сама фотокартка – справа нелегка. Ось лише після такої праці появлявся готовий лист. Робота над листом тягнулася на протязі 3-х, а то й 5-ти днів в залежності від складності фото та ілюстративного матеріалу. Ось так виготовлявся поступово лист за листом того чи іншого етнографічного району України.

Звичайно, не легко було розшукувати старі документальні фото після такого страхітливо(го) плондрування, руйнування всього того, що називалось українським. Немало було прикладено зусиль нашими знайдями та й своїми манкуртами, щоб все те безслідно зникало. Треба було прикласт(и) багато зусиль, щоб за день найти фотокарток на один планшет. Правда, були й врожайні дні, які приносили мені радість, але були й дні, коли я повертався до Києва з пустими руками. Та невдачі мене не зневірували в моїх прагненнях, я був упевнений у великій потребі моєї праці для відродження нашої української підтопаної високопоетичної культури. Глибока свідомість і впевненість у необхідності моєї праці для нашої культури надавала мені сили навіть в умовах дискримінації та переслідування мене за мій патріотизм.

Збиранням фотоматеріалу та зразків народного мистецтва я намагався охопити якомога більше населених пунктів і в першу чергу вибирав найхарактерніші села чи міста для того чи іншого району.

Не всі власники фотокарток легко розставалися з своїми дорогими пам'ятниками. Та було немало випадків, коли власник фото категорично відмовлявся дати дороге для нього фото, як сімейну реліквію, незважаючи на мої переконання і доводи.

Словом, збиральництво фотоматеріалу та зразків народного мистецтва було не легкою справою, але це була моя стихія, без якої я

уже не міг жити жодного дня. Я вкладав душу в цю роботу, я цим жив. Вкладена моя велика праця приносила мені радість, та й не лише мені. Сотні відвідувачів мого домашнього музею були також в захопленні цими збірниками, які я їм як правило демонстрував і цим заохочував до збирання необхідного матеріалу.

Іван Гончар, скульптор, живописець, етнограф, ветеран війни та праці» [2].

Можливо, саме через те, що альбом “Україна та українці” було створено митцем за зразком альбому офортів Т. Шевченка “Мальовнича Україна”, для узагальнення і систематизації великої кількості фотодокументів І.М. Гончар обрав форму альбому-колажу, з елементами авторських шрифтів, написів, замальовок, віньєток та тощо, принципово відмінну від традиційного й загальноприйнятого зберігання фотодокументів окремо у конвертах десь у затемнених запасниках змертвілих державних музеїв чи архівів, де їх ніхто не бачить, не оцінює, не вивчає⁶. Альбоми ж Івана Гончара були з початку їх створення насамперед наочним засобом популяризації української народної культури у її локальному розмаїтті.

У записах, щоденниках, статтях І.М. Гончара буває фантазія, уява, стихія яскраво образного, художнього мислення, відчутна висока емоційність і зримість. Він іде шляхом митця від знайомства з текстом книг та довідників до конкретного історичного факту, краєвиду чи окремого мистецького виробу до широких узагальнень, і це насамперед шлях художнього синтезу, а вже потім – наукового аналізу і повторної праці з писемними джерелами з україніки. Тому І.М. Гончар, скажімо, дуже часто використовує у своїх записах поняття «духовний образ», «дух», «духовна спадщина» України, і, на наше тверде переконання, для нього це було не метафорою, а відчутною, пережитою, цілком матеріальною реальністю, яку він втілював у життя, незважаючи на заборони і переслідування, з якої і постав його хатній музей як «*живий етнографічний музей*» [1].

Це був дієвий спротив самої народної традиції (завжди локальної та водночас загальнонаціональної, яка знайшла потужне джерело пе-

---

⁶ Так, акад. Д. Ліхачов, відвідавши 1985 р. хатній музей Івана Гончара, радив йому не наклеювати фотографії на аркуші ватману, бо це може призвести до їх псування. Див.: *Білокінь С. Люди в музеї Івана Гончара. // Іван Гончар (спогади про Івана Гончара). – К.: УЦНК «МІГ», 2007. – С. 45.*

редачі та розвитку у діяльності І.М. Гончара та його послідовників), спротив насаджуванню «згори», з імперського центру вульгарного матеріалізму, уніфікації національного життя і духовної культури народів СРСР під гаслом створення «націй нового типу» – «соціалістичних націй та народностей», а надалі «зближення соціалістичних націй» націй у «*новій історичній багатонаціональній спільності людей*» – «*радянському народі*» [15, с. 176, 177]. І.М. Гончар документально фіксував, як це «злиття націй» послідовно перетворювалося на тотальну русифікацію, отже, насильницьку уніфікацію духовного життя, наприклад:

“Відвідали мене також два Майбороди (Платон та Георгій), які були вражені музеєм. Принесли сумну звістку про перехід харківської опери на російську мову. Ця жахлива звістка, як громом, приголомшила мене. Що далі на черзі? Жахливий шлях, який веде до смерти нас як народу. Тільки мертві або сплячі можуть бути байдужи до цього. Словом, “зливаємося” [10, с. 25].

І.М. Гончар та його оточення не були ні мертвими, ні сплячими. Саме тому система так намагалася знищити живий музей, де гуртувалися різноманітні національно свідомі особистості і гурти, за участю якого виникало Українське товариство охорони пам'яток історії та культури (УТОПіК) та Музей народної архітектури та побуту просто неба у Пирогові. Тут можна згадати хоча б створення Л.І. Ященком наприкінці 1960-х рр. мандрівного хору «Гомін», який використовував і вбрання зі збірки І.М. Гончара, і його книгозбірню, відтворюючи і відроджуючи побутування кращих зразків автентичного фольклору, в тому числі заборонених, як колядок, щедрівок і веснянок з їх світоглядним сакралізованим змістом. Відродження традиційної обрядовості, фольклору, вбрання у різноманітті їх в тому числі як духовно-національного опору. Тому хатній «національний етнографічний музей», як називав його засновник, став справді «Академією національного Духу» тими, хто докладав багато зусиль до поповнення збірки та підтримував І.М. Гончара, як міг, у його небезпечній діяльності з відродження українства в Україні.

І.М. Гончар набагато випередив свій час, а його методи збиральницької та музейної роботи, до яких він доходив самотужки, повністю відповідають сучасним світовим стандартам, що й визначило нинішню актуальність осмислення й переосмислення його спадщини.

Джерела та література

1. Вітальна адреса «На ювілей 10-річчя живого етнографічного музею Івана Гончара. 15.XI.1969 р. Меморіальний архів Івана Гончара Національного центру народного мистецтва «Музей Івана Гончара», Київ (далі – МА НЦНК «МІГ»), КН № 12996.
2. *Гончар І.* Історико-етнографічні мистецькі збірники «Україна та українці» (передмова). Рукопис, лютий 1992 р. МА НЦНК МІГ, КН № 13209. Публікується вперше.
3. *Гончар І.* Лист до подружжя Романишиних, чернетка. 1992–1993 рр., МА НЦНК «МІГ», КН № 13201, – 1 арк.
4. *Гончар І.* Нотатки. – 1 арк. – МА НЦНК «МІГ».
5. *Гончар І.* Нотатки. – 1 арк. – МА НЦНК «МІГ».
6. *Гончар І.* Нотатник 1967-1969 рр., запис кінця 1967 р. МА НЦНК «МІГ», КН № 12802. – Стр.5–8.
7. *Гончар І.* Щоденник, 1992 р., запис від 15 лютого, рукопис. МА НЦНК «МІГ», КН №12957, С. 4
8. *Гончар І.* Щоденник, березень-липень 1992 р., запис від 24-25 травня, рукопис. МА НЦНК «МІГ», КН № 12976, С. 85.
9. *Гончар І.* Щоденник, запис 5 серпня 1992 р, рукопис. МА НЦНК «МІГ», КН №12976, С. 6.
10. *Гончар І.* Щодня. 22 лютого 1963 р., МА НЦНК «МІГ», КН № 12856.
11. *Гончар І.* Як це почалося (спогади), рукопис, НЦНК «МІГ», КН № 12856.
12. *Дубиківська Л., Фугаль Т.* Краєзнавча діяльність Івана Гончара // Іван Гончар (спогади про Івана Гончара). Упор. і відп. ред. І. Пошивайло. – К.: УЦНК «МІГ», 2007. – С. 25–39.
13. *Коцюк Віталій.* Тиражем... в один примірник. З хати-музею Івана Гончара // Україна. – 1989. – № 10 – березень. – С. 24. МА НЦНК «МІГ», КН № 11721.
14. *Кузьменко В.* Якими були ми молодими... // Вечірній Київ. – 1989. – №162 (13677). – 15 лип.; Кузьменко В. Забуті лампади // Вечірній Київ. – 1989. – 22 лип.; Кузьменко В. Чуте мідний передзвін? // Вечірній Київ. – 1989. – №180 (13695). – 5 серп.; Кузьменко В. Дерев'яне мереживо Святошина // Вечірній Київ. – 1989. – №186 (13701). – 12 серп.; Кузьменко В. Взяв би я бандуру... // Вечірній Київ. – 1989. – №192 (13707). – 19 серпня; Кузьменко В. Голуб'ята // Вечірній Київ. – 1989. – №198 (13713). – 26 серп.; Кузьменко В. А помер у Венесуелі // Вечірній Київ. – 1989. – № 203 (13718). – 2 вер.; Кузьменко В. Унікальний знімок // Вечірній Київ. – 1989. –

№ 248 (13763). – 28 жовт.; Кузьменко В. Журавлі, що не повернулися // Вечірній Київ. – 1989. – № 264 (13779). – 18 лист. МА НЦНК «МПГ», КН №№ 11778, 11779, 11780, 11782, 11783, 11784.

15. Нариси з історії СРСР (радянський період) / За ред. Ю. Кондуфора, К.: Радянська школа, 1973. – С. 176, 177.

Юлія Патлань (Київ, Україна) Хатній музей Івана Гончара як осередок вивчення локальної історії: “Україна та українці”

У статті розглянуто виникнення хатнього музею (1959–1993) Івана Гончара (1911–1993) як результат особистісного зростання і національного становлення скульптора та художника, склад документів меморіального архіву І.М. Гончара, роль музею в фіксації усної, речової, фотодокументальної локальної та регіональної історії України, створення історико-етнографічного мистецького альбому «Україна та Українці» за рукописами І.М. Гончара 1970-х–1990-х рр.

Ключові слова: Іван Гончар, хатній музей, меморіальний архів Івана Гончара, локальна історія, історико-етнографічний альбом-збірник “Україна та українці”

Юлия Патлань (Киев, Украина) Домашний музей Ивана Гончара как центр изучения локальной истории: “Украина и украинцы”

В статье рассмотрены возникновение домашнего музея (1959–1993) Ивана Гончара (1911–1993) как результат личностного роста и национального становления скульптора и художника, состав документов мемориального архива И.М. Гончара, роль музея в фиксации устной, предметной, фотодокументальной локальной и региональной истории Украины, создание историко-этнографического альбома-сборника “Украина и Украинцы” по рукописям И.М. Гончара 1970-х–1990-х гг.

Ключевые слова: Иван Гончар, домашний музей, мемориальный архив Ивана Гончара, локальная история, историко-этнографический художественный альбом “Украина и украинцы”

Julia Patlan' (Kyiv, Ukraine) Home museum of Ivan Gonchar as a centre of studing local history: “Ukraine and Ukrainians”

The article deals with the creation of home museum of Ivan Honchar (1911–1993), Ukrainian sculptor and artist, during 1959–1993. This process is considered as being the result of artist’s personal development and national progress. The documental structure of I.M. Honchar’s memorial archive is studied. The role of the museum in the registration of Ukrainian local and regional history in its verbal, material and photo-documental aspects is analyzed. On the base

of I.M. Honchar's manuscripts dated by 1970–1990-s, the work on creation of "Ukraine and Ukrainians" historical and ethnographical art album is studied.

Key words: Ivan Honchar, home museum, memorial archive of Ivan Honchar; local histori, historic-etnographical art albume "Ukraine and Ukrainians"